

Andelseje støtter kriseramte virksomheder

Forslag om Andelsgaranti for at undgå udenlandske overtagelser og støtte mindre kriseramte virksomheder gennem demokratisk ejerskab

Juni 2020

Kontakt

Direktør Magnus Skovrind Pedersen

magnus@demokratiskerhverv.dk

tlf.: +45 2856 3777

Almindelige danskere skal investere i dansk erhvervsliv

En lang række selskaber er truet af konkurser. KPMG vurderer at corona-krisen vil fordoble antallet af konkurser.ⁱ Arbejdspladser vil gå tabt. Vigtige forretninger vil gå tabt. Dansk økonomi vil overordnet tabe på konkurserne. Samtidig trues danske virksomheder af fjendtlige udenlandske overtagelser.

Derfor har Folketinget vedtaget en statslig opkøbsfond for de allerstørste virksomheder. Samtidig har man oprettet en garantiordning for banker, der vil låne til små og mellemstore virksomheder. I dag har dog kun omkring 100 virksomheder gjort brug af ordningen. Det peger på, at der bliver gjort for lidt for at holde hånden under velfungerende små og mellemstore virksomheder.ⁱⁱ

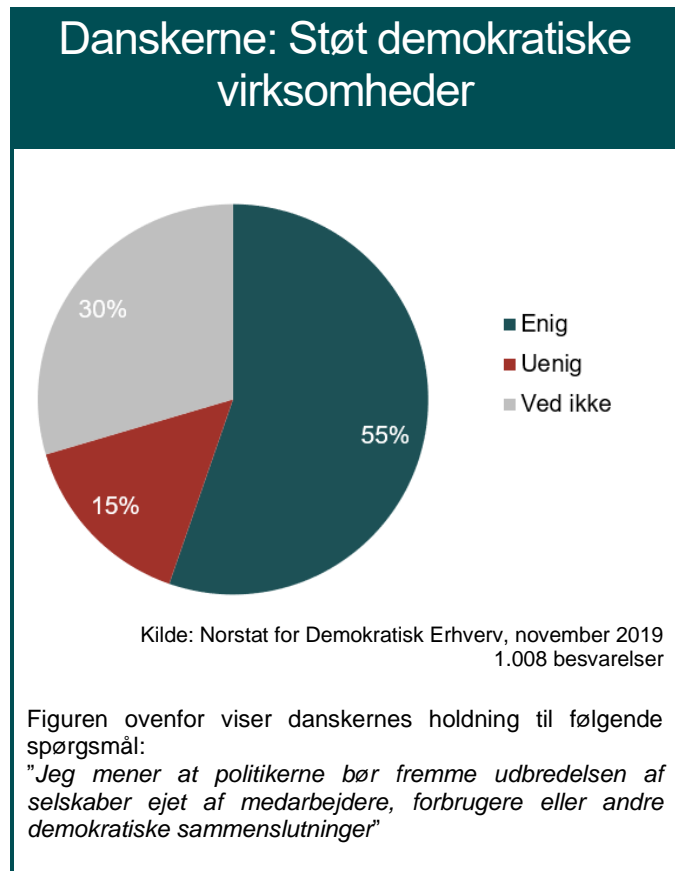
Så det er nu vi skal vælge, hvilken vej vi skal gå, og hvilke midler vi skal bruge. For der skal handles for at undgå uoverskueligt mange konkurser og u hensigtsmæssig udenlandske overtagelser.

Vi tror på, at vi skal lade danskerne tage del i ansvaret. For de kender bedre end pensionskasserne og staten de små og mellemstore virksomheder i lokalsamfundene. Dansk erhvervshistorie er fyldt med eksempler på, at det virker. Andelsbevægelsen sikrede dansk landbrugsproduktion tilbage i forrige århundrede og igennem tiden har det ført til at store dele af dansk erhvervsliv er bredt ejet og styret ud fra andelsprincippet om et medlem en stemme. Det har nemlig styrket virksomhederne – særligt i kriser – at de var bredt ejet.

Det er den effekt, vi skal sætte i gang. Vi skal give den lokale forbruger, medarbejder, leverandør og lokalsamfund økonomisk interesse og ansvar i at sikre vores virksomheder gennem denne krise. Det kræver ejerskab. Oplevet og økonomisk.

Fra Italien har man, via den såkaldte Macora-lov, gode erfaringer med at medarbejdere viderefører driften af konkurstruede virksomheder og optager andele ved at bruge af de penge, de ellers ville have fået i arbejdsløshedsunderstøttelse.ⁱⁱⁱ Fra Frankrig og Storbritannien har man ligeledes gode erfaringer med at lade generationsskifte overgå til medarbejderne. Studier fra Frankrig peger på, at disse har en væsentligt højere overlevelsesrate og i Storbritannien er medarbejderejede virksomheder en af de hurtigst voksende virksomhedsformer.^{iv} I Storbritannien er det desuden blevet en ejerform at lade lokalsamfundet tage ejerskab af vigtige lokale virksomheder, via det der kaldes community shares.^v En lang række studier peger ligeledes på, at selskaber ejet af medarbejderne er mere produktive, og at demokratiske virksomheder mere generelt er mere stabile og klarer sig bedre i krisetider end andre virksomhedsformer.^{vi}

Deltagerøkonomien og erfaringerne fra andelsbevægelsen skal sikre bred og demokratisk understøttelse af dansk erhvervsliv.

Forslag: Andelsgaranti

En statslig garanti for investering i nye andele

Andelsgarantien skaber en vej gennem krisen, uden at staten har store udgifter forbundet hermed.

Ideen er at lokale virksomheder, medarbejdere, forbrugere og borgere, der kender og har samkvem med virksomhederne, tager ansvar for at sikre at både store og mindre virksomheder, i land og i by og alle brancher, kommer godt igennem krisen.

Derfor foreslår vi at give virksomheder mulighed for at overdrage bestemmende indflydelse og ejerskab til en demokratisk forsamling mod at disse stiller sikkerhed for virksomheden – dog med en femårig garanti fra vækstfonden på 80 % af den indskudte kapital. I det følgende gennemgås disse delelementer i forslaget:

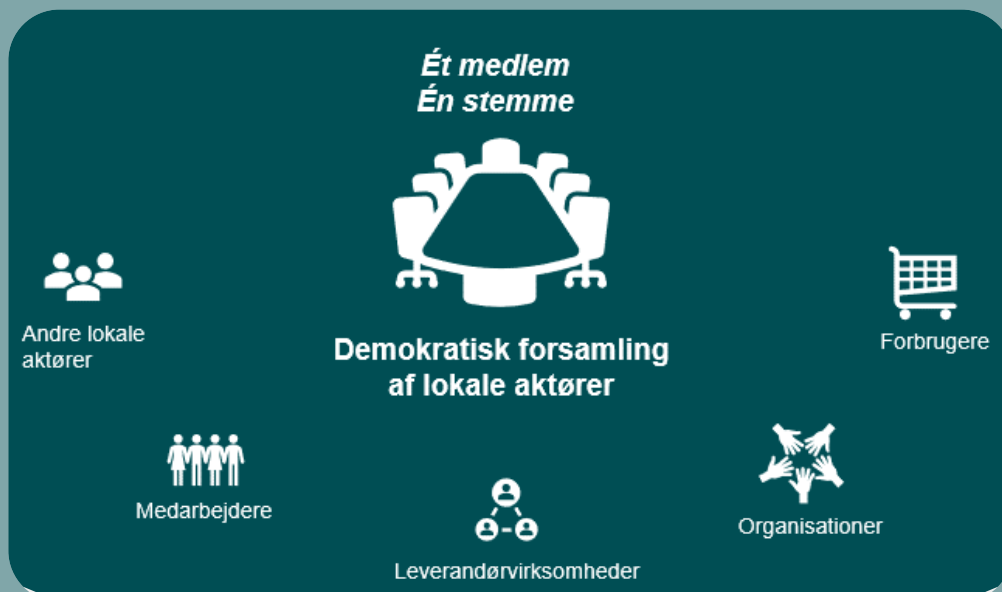
- **Hvem kan stille sikkerhed for en kriseramt virksomhed?**
- **Procedure for overdragelse af ejerskab og indflydelse**
- **Selskabskonstruktion efter brug af Andelsgarantien**
- **Garanti og långivning**
- **Betingelser for Andelsgaranti**
- **Andelsgaranti og Covid-19 garanti**
- **Forslag til særlige ordninger for medarbejdere**

Hvem kan stille sikkerhed for en kriseram virksomhed?

Demokratisk ejerskab har mange forskellige former. Dagligvarekæden Coop er ejet af forbrugerne, mejeriet Arla er ejet af producenterne og konsulentfirmaet Knowledgeworker er ejet af medarbejderne. Fælles for dem alle er dog, at de styres efter princippet ét medlem, én stemme. I udlandet er der også eksempler på demokratiske multistakeholder-ejede firmaer, hvor flere forskellige typer af organisationer og sammenslutninger samarbejder om ejerskab og styring af en virksomhed.

For at være omfattet af dette forslag, er det underordnet hvem der forener sig i en demokratisk forsamling, for at overtage bestemmende indflydelse og ejerskab over virksomheden. Det afgørende er, at den forsamling som indflydelsen og ejerskabet overdrages til er demokratisk og styret ud fra andelsprincippet ét medlem én stemme.

Medlemmerne kan være medarbejdere, forbrugere, leverandører eller borgere og organisationer i lokalsamfundet eller en blanding af disse alt afhængigt af behovet. Medlemskabet skal være åbent for de medlemstyper man vælger.

Procedure for overdragelse af ejerskab og indflydelse

Ejeren af den kriseramte virksomhed overdrager bestemmende indflydelse og ejerskab over virksomheden til en demokratisk virksomhed stiftet af de lokale aktører.

Medlemmerne af den nystiftede demokratiske virksomhed tegner andele eller medlemskaber.

Den demokratiske virksomhed kan enten være et andelsselskab, en forening eller en fond. Vælges fondsmodellen skal det sikres at hovedparten af bestyrelsen udpeges af åbne og demokratiske organisationer.

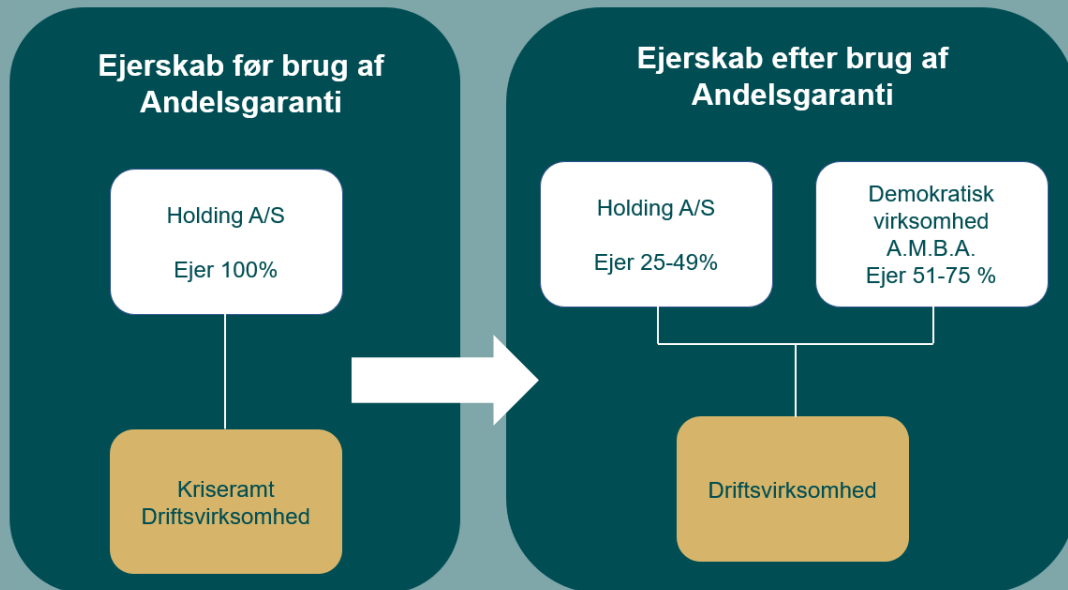
Medlemmer eller andelshaverne i den nystiftede demokratiske virksomhed leverer kapitalindskud til den konkurstruede virksomhed. Indskuddene kan foretages ved hæftelse, så man ikke behøver overføre midlerne.

Hæftelserne skal være beløbsbegrænsede, for at sikre at det er et reelt beløb man hæfter for.

Selskabskonstruktion efter brug af Andelsgarantien

Hvis der er en eller flere ejere, der har forretningskritisk viden, relationer eller kompetencer (f.eks. ejerledere) skal minimum 25 procent af det samlede ejerskab fastholdes på denne ejerkreds i en periode på 5 år.

Garanti og långivning

Når medlemmer eller andelshavere hæfter for indskuddet eller overfører indskudskapital, stiller staten garanti for 80 procent af de pågældende indskud gennem vækstoffonden. Garantien stilles som udgangspunkt i fem år fra indgået garantistillelse.

Andelsgarantien giver sikkerhed

- Direkte for de lokale aktører, der vælger at indskyde kapital i eller hæfte for den konkurstruede virksomhed.
- Indirekte for driftsvirksomhedens långivere, der med sikkerhed kan få dækket store dele af eventuelle tab hos andelshavere via statens garanti.

Betingelser for andelsgarantien

Godkendelse af virksomheder til andelsgaranti

Vurdering af om virksomheder kan gøre brug af Andelsgarantien foretages af Vækstfonden, da denne i dag har udviklet stærke kompetencer til at investere i små og mellemstore danske vækstvirksomheder.

Modsat de øvrige ordninger skal denne ordning ikke have som mål at virksomheden sælges, men derimod fastholdes i Danmark og med en bred ejerkreds. Vækstfonden skal derfor ikke tage ejerandele og skal i sine prioriteringer fokusere på virksomheder i fare for eller under konkurs, som man vurderer, er økonomisk bæredygtige i et scenarie uden corona-krise eller som udgør vigtig infrastruktur for et lokalsamfund, en branche eller lignende.

Forpligtelse og risiko for andelshaver eller medlem

Andelshaveren eller medlemmet skal over den femårige periode, hvor statsgarantien dækker, indbetale andelskapital svarende til det beløb medlemmet hæfter for, så den demokratiske ejerorganisation selv har egenkapital ved garantiens udløb. Andelshaveren eller medlemmet kan derfor ikke hæfte for et større beløb, end det er muligt at indbetale enten gennem egen opsparing eller banklån over en femårig periode.

Hvis driftsvirksomheden går konkurs indenfor de fem år efter garantistillelsen, hæfter andelshaveren eller medlemmet for 20 pct. af det indskudte beløb. Hvis driftsvirksomheden går konkurs efter femårsgarantien, hæfter andelshaveren eller medlemmet for hele beløbet.

Eksempel på brug af andelsgarantien

Holstebro maskinfabrik A/S leverer reserveandele til gamle Peugeot'er. Markedet er hovedsageligt i Nordafrika og Guldkysten og salget af reservedele mm. er truet af corona-krisen. Ejerlederen mangler akut kapital for at undgå en konkursbegæring.

Borgerne i lokalsamfundet er glade for de arbejdspladser som fabrikken skaber, og tror på at virksomheden kommer på fode igen når coronakrisen er overstået. Derfor mødes nogle engagerede borgere og en række medarbejdere med ejeren og aftaler at der stiftes en demokratisk virksomhed, der kan købe andele i virksomheden, og dermed stille kapital til rådighed.

Vækstfonden kontaktes og gennemgår regnskaber, andelsselskabets struktur og ny forretningsmodel og giver garantierklæring, såfremt de får stillet den lovede egenkapital.

Lokalsamfundet og medarbejdere oplyses om muligheden for at købe andele i det demokratiske selskab, for et fast eller valgfrit beløb. Nogle af andelshaverne skriver blot en under på en hæftelse for deres andele, mens andre overfører betaling for andelene til andelsselskabets konto.

De overførte kapitalindskud og hæftelser giver fabrikken mulighed for at optage lån, så regninger og driftsomkostninger kan betales på trods af de manglende indtægter. De konkrete beslutninger om den fremadrettede drift af fabrikken involverer demokratisk valgte medlemmer eller andelshavere fra den demokratiske virksomhed, der har bestemmende indflydelse i driftsvirksomhedens bestyrelse.

Der er nu to scenarier. Hvis det viser sig at fabrikken alligevel ikke kan løbe rundt, og der er udeståender med långivere inden for de første 5 år efter garantistillelsen, kan långiveren gå til andelshaverne for at få dækket deres tab. Andelshaverne har dog en garanti fra vækstfonden på 80 pct. af deres kapitalindskud eller hæftelse, så de skal kun betale 20 pct. af beløbet til banken, mens staten dækker resten.

Hvis det går som forventet, og caféen kommer på fode igen, har byen fortsat en fabrik, som nu er demokratisk ejet. Hvis fabrikken tilmed får overskud, kan medlemmer eller andelshavere i den demokratiske virksomhed være med til at bestemme, hvordan dette overskud skal bruges. Skal der betales udbytte til andelshavere og medlemmer? Skal der investeres yderligere i fabrikken? Eller skal overskuddet bruges på at styrke lokalsamfundets erhvervsliv mere generelt?

Andelsgaranti og Covid-19 garanti

Folketinget har allerede etableret garantiordninger for både små og store virksomheder, hvor vækstoffonden stiller 80 pct. garanti for nye lån.

Covid-19 lånegarantien stilles dog kun overfor pengeinstitutter, leasingselskaber, factoringselskaber og for store virksomheder også pensionskasser. Vi mener at denne statsgaranti også bør kunne gives til nye andelshavere.

Ved brug af Covid-19 garantien er det långiveren, der vurderer virksomhedens kreditværdighed. I dette forslag lægger vi op til, at vækstoffonden skal godkende virksomheden, på baggrund af en ansøgning fra de lokale aktører, der køber eller hæfter for andele. Vi mener, at denne kombination af lokale aktørers tro på og ønske om at bevare virksomheden, sammen med vækstoffondens stærke kompetencer ifht. investering i små og mellemstore danske virksomheder, vil sikre at statsgarantien tilfalder virksomheder, der både skaber reel samfundsværdi og er holdbare, så statsgarantien ikke skal udbetales.

Andelsgarantien adskiller sig desuden fra Covid-19 garantien, da der ikke stilles krav til, at der skal kunne dokumenteres et omsætningstab i en bestemt periode. Det betyder, at alle virksomheder principielt har muligheden for at styrke resiliensen gennem et bredt ejerskab med hjælp fra andelsgarantien. Da demokratiske virksomheder generelt er mere stabile og klarer sig bedre gennem krisetider, mener vi, at det er fornuftigt at understøtte disse ejerstrukturer med andelsgarantien, nu hvor vi står overfor en økonomisk nedgangsperiode.

Særlige ordninger for medarbejdere

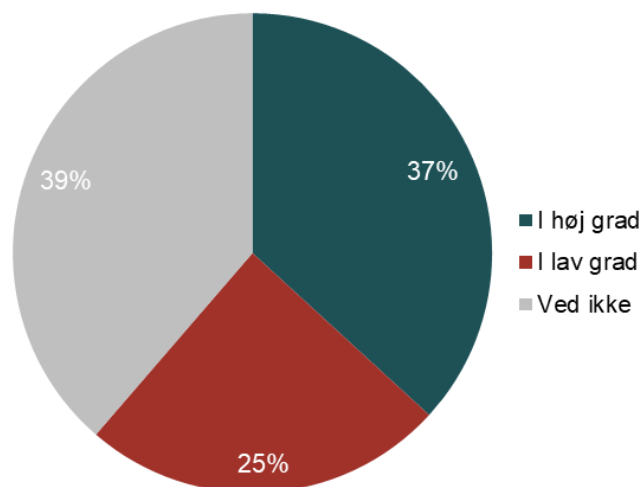
Medejer i stedet for arbejdsløs

Hvis andelshavere eller medlemmet er medarbejder i driftsvirksomheden vil vedkommende kunne få direkte støtte fra staten til indskud i virksomheden.

Støtten vil være svarende til det maksimale dagpengebeløb for seks måneder, og kan alene bruges på indskud i virksomheden. Dagpengemidlerne vil i denne form være skattemæssigt udskudt til evt. realisering, så medarbejderne ligestilles med investorer. Denne støtte påvirker ikke medarbejderens forbrug af dagpenge og medarbejderen optjener ret til dagpenge, mens vedkommende arbejder i virksomheden.

Fondskonstruktioner kan ikke gøre brug af denne model.

Danskerne vil arbejde i demokratiske virksomheder

Kilde: Norstat for Demokratisk Erhverv, november 2019
 1.008 besvarelser

Figuren ovenfor viser besvarelserne på følgende spørgsmål:
"Vil du foretrække at arbejde i et selskab ejet af forbrugere eller medarbejdere fremfor af private investorer?"

Særlige ordninger for medarbejdere

Aktiesparekonto for medarbejder-investeringer

Aktiesparekontoen ændres til at omfatte unoterede aktier i egen arbejdsplads.

Lønmodtagere bør af ubeskattede midler kunne investere i egen arbejdsplads med en begrænset del af egne lønmidler. Hermed ligestilles medarbejderen med virksomhedsinvestorer.

Beskatningsmodellen for tilegnelse af ejerskab i egne arbejdspladser kan designes med inspiration fra pensionsopsparingsmodellen: Begrænset beløb indbetalt uden beskatning til efterfølgende regulær beskatning ved udbetaling. På denne måde undgår man dobbeltbeskatningen.

Forkøbsret for medarbejdere

For at sikre det lokale erhvervsliv og medarbejdere mod konkurser og opkøb af aktører udenfor EU skal medarbejderne have forkøbsret til at erhverve virksomheden.

Lovgivningen udformes med inspiration fra stiftelse af andelsbolig ved ejerskifte eller salg af deres lejebolig.

Er virksomheden under konkurs eller i fare for dette kan den opkøbte virksomhed gøre brug af samme den erhvervsdemokratiske genopretningsordning under Vækstfonden som øvrige virksomheder, hvis de opfylder kriterierne for styre- og ejerform.

KILDER

ⁱ <https://www.berlingske.dk/oekonomi/nu-rammer-konkursboelgen-snar-danmark-saa-mange-job-er-paa-spil>

ⁱⁱ <https://vf.dk/nyheder/2020/nu-har-over-100-virksomheder-faaet-stillet-garanti-af-vaekstfonden/>

ⁱⁱⁱ Cracogna, D., Fici, A. and Henry, H. eds., 2013. *International handbook of cooperative law*. Heidelberg: Springer.

^{iv} EOA (Employee Ownership Association) (2015), *The Employee Ownership Association Annual Review 2015*. Bough.

EOA (Employee Ownership Association) (2016), *The Employee Ownership Association Annual Review 2016*. Bough.

EOA (Employee Ownership Association) (2017), *EOA Annual Review 2017*. Bough.

^v <https://mycommunity.org.uk/funding-options/raising-finance-options/community-shares/>

^{vi} Kurtulus, F. A. og Kruse, D. L. (2017) *How Did Employee Ownership Firms Weather the Last Two Recessions?: Employee Ownership, Employment Stability, and Firm Survival: 1999-2011*. WE Upjohn Institute,

O'Boyle, E. H., Patel, P. C. og Gonzalez-Mulé, E. (2016) "Employee ownership and firm performance: a meta-analysis", *Human Resource Management Journal*, 26(4), s. 425–448.

Kilder til Covid-19 garanti:

<https://vf.dk/media/2138/faq-covid-19-garanti-til-store-kunder.pdf>

<https://vf.dk/media/2168/vilkaar-for-covid-19-garanti-for-smv.pdf>